

Fənn sillabusu

İxtisas: 050701 “Aqronomluq (A+B)”

Fakultə: Aqrar və mühəndislik

Kafedra: Aqrar elmləri

Fənnin adı: Tərəvəzçilik. Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin 12.04.2018-ci il F-249 sayılı əmri ilə nəşr hüququ-qrif verilmişdir.

I. Fənn haqqında məlumat:

Kodu: IPF-B29

Tədris ili: II (2025-2026)

Semestr: III (payız)

Tədris yükü: Cəmi 120 saat: Auditoriyadan kənar 75 saat. Auditoriya saati 45 saat. (Mühazirə -30 saat, laboratoriya 15 saat)

Tədris forması: Əyani

AKTS üzrə kredit: 4 kredit

Auditoriya № 314-mühazirə; 114-laboratoriya

Saat: I gün saat-08³⁰, III gün saat 09⁴⁵

II. Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi: Məmmədova Ülviyyə Malik qızı

Məsləhət günləri və saati: IV gün saat 14:00

E-mail ünvanı: mulviyye99@gmail.com

Kafedranın ünvanı: Füzuli 170 a

III. Təvsiyyə olunan dərsliklər və dərs vəsaitləri

Əsas ədəbiyyat

1. Dəmirov İ.A., Şükürov C.Z. Azərbaycanın meyvə və tərəvəz bitkilərinin müalicəvi əhəmiyyəti. Bakı, “Maarif”, 1990.

2. Cəfərov M.İ. Kənd təsərrüfatı bitkilərinin becərmə və yığılma texnologiyası., Bakı, 2000.

3. Eyvazov Ə.Q., Babayev Ə.T. Tərəvəz bostan və kartof bitkilərinin xəstəlik, zərərvericilərə və alaq otlarına qarşı istifadə olunan pestisidlər. Bakı, 2017

Əlavə ədəbiyyat

1. Babayev Ə.H., Hüseynov H.A. Pomidorun məhsuldar saxlanmaya, daşınmaya və konservləşdirməyə yararlı sortlarının seleksiyası. Bakı, 2013

2. İnternet resursları.

Köməkçi WEB-mənbələr

<https://ebooks.azlibnet.az/book-JzZXU7kn/html>

adau.edu.az/faculty/agronomy/soil-science/arif-huseynov

<https://az.wikipedia.org/wiki/>

azkurs.org/derslik-

<https://docplayer.biz.tr/66913837-Arif-hwseynov-namig-hwseynov.html>

IV. Prerekvizitlər: Fənnintədrisi üçün öncədən Meyvə və subtropik bitkiləri, tərəvəz və üzümçülüğün əsasları fənninin tədrisi vacibdir.

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxtı başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi: Proqram tədris planında “Meyvə və subtropik bitkiləri, tərəvəz və üzümçülüğün əsasları” fənninin tədrisi vacibdir.

“Tərəvəzçilik” fənni bitkiçiliyin bir sahəsi olub, insanın qidalanması üçün yararlı meyvə, tərəvəz verən birillik və çoxillik bitkilərdən bəhs edir. Ona görə tərəvəz bitkilərinin geniş miqyasda əkilib becərməsinə nail olmaq lazımdır. Bunun üçün də həmin bitkilərin bioloji xüsusiyyətlərini, əkilib becərmə qaydalarını dərinlən öyrənərək insanlara bu işdə köməklik göstərmək böyük zərurət daşıyır. Buna görə bu sahəni bilən mütəxəssislərin hazırlanması çox vacib məsələdir.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmaz, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə:

Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə, 30 bal kollokviuma görə. Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal - tələbə keçilmiş materialı dərsi başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
- 9 bal - tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.
- 8 bal – tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qusurlara yol verir
- 7 bal – tələbə keçilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırma bilmir
- 6 bal – tələbənin cavabı əsasən düzgündür
- 5 bal – tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir
- 4 bal – tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir
- 3 bal - tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir.
- 1-2 bal – tələbənin mövzudan qismən xəbəri var
- 0 bal – suala cavab yoxdur

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semester nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahana qədərki ballar əsasında)

91-100 bal	əla	A
81-90 bal	Çox yaxşı	B
71-80 bal	Yaxşı	C
61-70 bal	Kafi	D
51-60 bal	Qənaətbəxş	E
51-baldan aşağı	Qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə universitetin daxili nizam intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir.

X. Fənn üzrə tələblər və tapşırıqlar.

Fənnin öyrənilməsi nəticəsində **tələbə bilməlidir:**

Tərəvəz bitkilərinin yerüstü və yeraltı sistemin morfoloji və bioloji xüsusiyyətlərini fizioloji funksiyalarını

.-böyüməsi və formalaşmasının qanunauyğunluqlarını

-xarici mühit amillərinin tərəvəz bitkilərinin boyuna, məhsuldarlığına və məhsulun keyfiyyətinə təsirini

-Aqrotekniki tədbirləri aqronomik cəhətcə təhlil etməyi də bacarmalıdır.

- Yeni təsərrüfat formalarına uyğun olaraq tərəvəz bitkilərinin becərilmə texnologiyasını və emal edilməsini həyata keçirilməsini

XI. Təqvim- mövzu planı: 30 saat mühazirə, 30 saat laboratoriya məşğələ. Cəmi 60 saat

Nö	Keçirilən mühazirə mövzuların məzmunu	Mühazirə
1	Mövzu: Giriş. Tərəvəzçilik bitkiçiliyin bir elm sahəsi kimi Plan. 1. Tərəvəzçiliyin inkişaf tarixi və tərkib hissələri 2. Tərəvəzçiliyin xalq təsərrüfatı əhəmiyyəti və tərəvəzçilik zonaları 3. Tərəvəz bitkilərinin yayılması və qidalanmada əhəmiyyəti Mənbə: [1.2.]	2
2	Mövzu: Tərəvəz bitkilərinin təsnifatı. Plan. 1. Tərəvəz bitkilərinin botaniki texnoloji, qida məhsulu kimi istifadə olunan hissələrinə	2

	görə təsnifatı 2.Vegetativ tərəvəzlər 3.Generativ tərəvəzlər 4.Tərəvəz bitkilərinin ontogenezi Mənbə:[1.3.]	
3	Mövzu: Tərəvəz bitkilərinin bioloji xüsusiyyətləri. Plan. 1.Tərəvəz bitkilərinin mənşəyinə görə qruplaşması 2.Tərəvəz bitkilərinin toxumları və bioloji xüsusiyyətləri 3.Tərəvəz bitkilərinin böyümə və inkişafı Mənbə:[1.3.]	2
4	Mövzu: Tərəvəz bitkilərinin böyümə və inkişafına xarici mühit faktorlarının təsiri. Plan. 1.Tərəvəz bitkilərinin xarici mühit faktorlarına münasibəti 2.Tərəvəz bitkilərinə abiotik faktorların rolu 3.Temperatur və torpaq amillərinin tərəvəz bitkilərinə təsiri 4. Tərəvəz bitkilərində qida rejmi və onun nizamlanması Mənbə:[3.4.]	2
5	Mövzu.Örtülü şərait haqqında anlayış. Plan. 1.Parnik istixana haqqında anlayış və istixana növləri 2.Şüşə örtüklü istixana 3.İstixanalarda istilik və suvarma sistemi 4.Tərəvəz bitkilərinin örtülü şəraitdə əklil becərilməsi texnologiyası Mənbə:[3.5.]	2
6	Mövzu. Tərəvəz bitkilərinin artırılması üsulları. Plan 1.Tərəvəz bitkilərinin generativ üsulla çoxalması 2.Tərəvəz bitkilərinin vegetativ artırılma üsulları Mənbə:[1.2.3.]	2
7	Mövzu. Tərəvəz bitkilərinin növbəli əkin sistemində rolu. Plan 1.Tərəvəzçilikdə növbəli əkinlər 2.Növbəli əkin sistemində bitkilərin yerləşdirilməsi 3.Torpağın əkinə hazırlanması Mənbə:[1.3.4.]	2
8	Mövzu. Tərəvəz bitkilərinin gübrələmə xüsusiyyətləri. Plan 1.Torpağın gübrələnməsi 2.Gübrələrin verilmə vaxtı və qydaları Mənbə:[2.4.]	2
9	Mövzu:Kartof bitkisinin bioloji xüsusiyyətləri və becərmə texnologiyası. Plan 1.Kartof bitkisinin xalq təsərrüfatında əhəmiyyəti,mənşəyi və tarixi. 2.Faraş kartofun becərilmə texnologiyası. 3.Kartof bitkisinin əkin norması və əkin vaxtları Mənbə: [2.3.]	2
10	Mövzu:Tərəvəz bitkilərinə ümumi qulluq işlərinin aparılması. Plan 1.Tərəvəz bitkilərinə ümumi qulluq işləri 2.Alaqlara qarşı mübarizə tədbirləri 3.Zərərverici və xəstəliklərə qarşı mübarizə Mənbə:[3.4.5]	2

11	Mövzu:Tərəvəz bitkilərində məhsul yığımı. Plan 1.Tərəvəz bitkilərində məhsul yığımının təşkili 2.Tərəvəz bitkilərində yetişmə növləri 3.Müxtəlif tərəvəz məhsullarının yığılması Mənbə:[3.4.5]	2
12	Mövzu:Kökümeyvəli bitkilərin bioloji xüsusiyyətləri və becərilmə texnologiyası. Plan 1.Yerkökü bitkisinin botaniki təsviri 2.Yerkökü bitkisinin bioloji xüsusiyyətləri və becərilmə texnologiyası 3.Səpin və əkinə qulluq işlərinin aparılması Mənbə:[3.4.5]	2
13	Mövzu:Pomidor bitkisinin bioloji xüsusiyyətləri və becərilmə texnologiyası. Plan 1.Pomidorun xalq təsərrüfatı əhəmiyyəti 2.Pomidor bitkisinin bioloji xüsusiyyətləri və təsərrüfat əhəmiyyəti 3. Pomidor bitkisinin becərmə texnologiyası Mənbə:[3.4.]	2
14	Mövzu: Bibər və badımcan bitkisinin bioloji xüsusiyyətləri və becərilmə texnologiyası. Plan 1.Bibər bitkisinin mənşəyi,tarixi,botaniki təsviri. 2.Bibər bitkisinin bioloji xüsusiyyətləri və becərilmə texnologiyası. 3.Badımcan və bibərin xalq təsərrüfatı əhəmiyyəti 4.Badımcan bitkisinin bioloji xüsusiyyətləri və becərilmə texnologiyası. Mənbə:[3.5.]	2
15	Mövzu:Soğanaqlı bitkilərin bioloji xüsusiyyətləri və becərilmə texnologiyası. Plan 1.Soğanların bioekoloji xüsusiyyətləri və əhəmiyyəti 2.Soğan bitkisinin becərilmə texnologiyası 3.Sarımsaq bitkisinin bioloji xüsusiyyətləri və təsərrüfat əhəmiyyəti 4. Soğan və sarımsaq bitkisinin sortları Mənbə:[4.5]	2
	Cəmi	30

	Keçirilən laboratoriya məşğələsi mövzuları.	
1	Mövzu: Tərəvəz bitkilərinin təsnifatı.	2
2	Mövzu: Tərəvəz bitkilərinin əkn materialı	2
3	Mövzu: Örtülü şərait və istilik sistemi	2
4	Mövzu: Növbəli əkinlər	2
5	Mövzu: Şitillik və onun tərəvəzçilikdə əhəmiyyəti	2
6	Mövzu: Örtülü şəraitdə şitilin əkin sahəsinin təşkili	2
7	Mövzu: Əkin norması ,qida sahəsi və şitillərin yerləşdirilmə üsulları	2
8	Mövzu: Tərəvəz bitkilərinin gübrələmə sistemi	1
	Cəmi:	15

XII.Fənn üzrə təlimin nəticələri:

FTN 1 Tərəvəzçilik fənninin predmeti,məqsədi və vəzifələrinin öyrənilməsi

FTN 2 Tərəvəz bitkilərinin öyrənilməsi.

XIII.Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV.Kollokvium sualları.

I kollokvium sualları

- 1.Tərəvəzçiliyin inkişaf tarixi və tərkib hissələri
- 2.Tərəvəzçiliyin xalq təsərrüfatı əhəmiyyəti və tərəvəzçilik zonaları
- 3.Tərəvəz bitkilərinin yayılması və qidalanmada əhəmiyyəti
- 4.Tərəvəz bitkilərinin botaniki texnoloji,qida məhsulu kimi istifadə olunan hissələrinə görə təsnifatı
- 5.Vegetativ tərəvəzlər
- 6.Generativ tərəvəzlər
- 7.Tərəvəz bitkilərinin ontogenezi
- 8.Tərəvəz bitkilərinin xarici mühit faktorlarına münasibəti
- 9.Tərəvəz bitkilərinə abiotik faktorların rolu
- 10.Temperatur və torpaq amillərinin tərəvəz bitkilərinə təsiri

II kollokvium sualları

- 1.Tərəvəz bitkilərinin generativ üsulla çoxalması
- 2.Tərəvəz bitkilərinin vegetativ artırılma üsulları
- 3.Tərəvəzçilikdə növbəli əkinlər
- 4.Növbəli əkin sistemində bitkilərin yerləşdirilməsi
- 5.Torpağın əkinə hazırlanması
- 6.Torpağın gübrələnməsi
- 7.Gübrələrin verilmə vaxtı və qydaları
- 8.Kartof bitkisinin xalq təsərrüfatında əhəmiyyəti,mənşəyi və tarixi.
- 9.Faraş kartofun becərilmə texnologiyası.
- 10.Tərəvəz bitkilərinə ümumi qulluq işləri

XV.İmtahan sualları:

I-blok

- 1.Tərəvəzçiliyin inkişaf tarixi və tərkib hissələri
- 2.Tərəvəzçiliyin xalq təsərrüfatı əhəmiyyəti və tərəvəzçilik zonaları
- 3.Tərəvəz bitkilərinin yayılması və qidalanmada əhəmiyyəti
- 4.Tərəvəz bitkilərinin botaniki texnoloji,qida məhsulu kimi istifadə olunan hissələrinə görə təsnifatı
- 5.Vegetativ və generativ tərəvəzlər
- 6.Tərəvəz bitkilərinin ontogenezi
- 7.Tərəvəz bitkilərinin toxumları və bioloji xüsusiyyətləri
- 8.Tərəvəz bitkilərinin böyümə və inkişafı

II-blok

- 9.Tərəvəz bitkilərinin xarici mühit faktorlarına münasibəti
- 10.Tərəvəz bitkilərinə abiotik faktorların rolu
- 11.Temperatur və torpaq amillərinin tərəvəz bitkilərinə təsiri
12. Tərəvəz bitkilərində qida rejmi və onun nizamlanması
- 13.Parnik istixana haqqında anlayış və istixana növləri
- 14.Tərəvəz bitkilərinin örtülü şəraitdə əklil becərilməsi texnologiyası
- 15.Tərəvəzçilikdə növbəli əkinlər
- 16.Növbəli əkin sistemində bitkilərin yerləşdirilməsi

III-blok

- 17.Torpağın əkinə hazırlanması
- 18.Torpağın gübrələnməsi
- 19.Gübrələrin verilmə vaxtı və qydaları
- 20.Kartof bitkisinin xalq təsərrüfatında əhəmiyyəti,mənşəyi və tarixi.
- 21.Faraş kartofun becərilmə texnologiyası.
- 22.Kartof bitkisinin əkin norması və əkin vaxtları
- 23.Tərəvəz bitkilərinə ümumi qulluq işləri
- 24.Alaqlara qarşı mübarizə tədbirləri

IV-blok

- 25.Zərərverici və xəstəliklərə qarşı mübarizə
- 26.Tərəvəz bitkilərində məhsul yığımının təşkili
- 27.Tərəvəz bitkilərində yetişmə növləri
- 28.Müxtəlif tərəvəz məhsullarının yığılması
- 29.Yerkökü bitkisinin botaniki təsviri
- 30.Yerkökü bitkisinin bioloji xüsusiyyətləri və becərmə texnologiyası
- 31.Səpin və əkinə qulluq işlərinin aparılması
- 32.Pomidorun xalq təsərrüfatı əhəmiyyəti

V-blok

- 33.Pomidor bitkisinin bioloji xüsusiyyətləri və təsərrüfat əhəmiyyəti
- 34.Pomidor bitkisinin becərmə texnologiyası
- 35.Bibər bitkisinin mənşəyi,tarixi,botaniki təsviri.
- 36.Bibər bitkisinin bioloji xüsusiyyətləri və becərmə texnologiyası.
- 37.Badımcan və bibərin xalq təsərrüfatı əhəmiyyəti
- 38.Badımcan bitkisinin bioloji xüsusiyyətləri və becərmə texnologiyası.
- 39.Soğanların bioekoloji xüsusiyyətləri və əhəmiyyəti
- 40.Sarımsaq bitkisinin bioloji xüsusiyyətləri və təsərrüfat əhəmiyyəti

“Tərəvəzçilik” fənninin sillabusu 050701 - Aqronomluq ixtisasının tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir.

Sillabus “Aqrar elmlər” kafedrasında müzakirə edilərək, təsdiq edilmişdir (12 sentyabr 2025-ci il, protokol № 01).

Fənnin müəllimi:

m. Ü.M.Məmmədova

Kafedra müdiri:

dos. İ.C.Kərimov